

УДК 343.85

Ольга Євгенівна АВРАМОВА,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права та процесу
факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1941-9894>;

Аріна Сергіївна САВЧЕНКО,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права та процесу
факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3650-4289>

ПОЛІЦЕЙСЬКЕ ПІКЛУВАННЯ ЩОДО ПСИХІЧНО ХВОРИХ ОСІБ

Поліцейська реформа в Україні фактично почалася з реформи Державної автомобільної інспекції Міністерства внутрішніх справ та прийняття законі України «Про Національну поліцію» [1], який визначив, що національна поліція – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку.

Сучасне українське право спрямовано на всебічний захист прав людини. Така позиція особливо має прояв у кожному нормативному акті, прийнятому після Революції Гідності 2014 р., зокрема й у законі України «Про Національну поліцію» [1], який передбачив нові правові інститути діяльності поліції. Серед них – поліцейські заходи, як дії або комплекс дій превентивного або примусового характеру, що обмежують певні права і свободи людини та застосовуються поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень.

Особливу увагу в цьому контексті привертає такий правовий інститут як поліцейське піклування. Так, у ст. 41 цього Закону визначена можливість встановлення поліцейського піклування, що є проявом гуманітарної та професійної діяльності поліції. Серед видів поліцейського піклування виокремлено піклування щодо: особи, яка підозрюється у втечі з психіатричного закладу чи спеціалізованого лікувального закладу, де вона утримувалася на підставі судового рішення; особи, яка має ознаки вираженого психічного розладу і створює реальну небезпеку оточуючим або собі. Встановлений перелік осіб стосується саме психіатрично хворих осіб. На сьогодні ці особи вимагають окремої турботи з боку суспільства, особлива ця проблематика буде посилена після запланованої у державі медичної реформи. Тому окремо виникає актуальна проблематика дослідити поліцейське піклування щодо психічнохворих осіб.

При визначенні поліцейського піклування над психічнохворими особами варто зазначити, що у правовому інструментарії чіткого визначення психічнохворої людини не встановлено. У Резолюції 46/119 Генеральної Асамблеї ООН 18 лютого 1992 р. по доповіді Третього комітету (A/46/721) [2]. «Захист осіб з психічними захворюваннями та поліпшення психіатричної допомоги» встановлено лише термін «пацієнт» – людина, яка отримує психіатричну допомогу, а також всі люди, прийняті в психіатричний заклад. Такий підхід пов'язано з тим, що законодавець уникає дискримінаційних обмежень щодо психіатрично хворих осіб. Таке положення простежується і у нормах Закону України «Про Національну поліцію», що виокремлює дві групи осіб: 1) особи, яка підозрюється у втечі з психіатричного закладу чи спеціалізованого лікувального закладу, де вона утримувалася на підставі судового рішення; 2) особи, яка має ознаки вираженого психічного розладу і створює реальну небезпеку оточуючим або собі.

Перша група осіб за своїм правовим статусом має наступні ознаки: вони вчинили злочин у стані неосудності (обмеженої осудності) або вчинили злочини у стані осудності, але до постановлення вироку чи під час відбування покарання захворіли на психічну хворобу та примусове отримують психіатричну допомогу. Такий підхід передбачено у Постанові Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами примусових заходів медичного характеру та примусового лікування» від 03.06.2005 р. № 7 [3]: примусові заходи медичного характеру у виді амбулаторної психіатричної допомоги, госпіталізації до психіатричних закладів зі звичайним, посиленим чи суворим наглядом, що застосовуються до осіб, які вчинили суспільно небезпечні діяння (злочини) в стані неосудності (обмеженої осудності) або вчинили злочини у стані осудності, але до постановлення вироку чи під час відбування покарання захворіли на

психічну хворобу. Такі особи потребують лікування та особливого піклування. Поліцейське піклування щодо цих осіб виникає якщо вони втекли з місця лікування, тобто самовільно без дозволу лікаря залишили спеціалізований заклад. Якщо виявлено такий факт особа розшукується, може бути затримана для передання у спеціалізований заклад. Усі дії пов'язані з поліцейським піклуванням оформлюється протоколом. Важливо при цьому застосувати мову, жести що можуть сприйматися такою людиною, гідно поводитися з нею, роз'яснити її стан, положення та права.

Щодо особи, яка має ознаки вираженого психічного розладу і створює реальну небезпеку оточуючим або собі, поліцейське піклування має певну специфіку, оскільки ця особа не створила будь-якого правопорушення та ще не визнана пацієнтом, тому співробітникам поліції необхідно самостійно оцінювати стан такої особи. Наприклад, може враховуватися її фактичні дії, можливість настання негативних наслідків від дій такої особи. Поліцейське піклування щодо такої особи полягає у переданні її відповідному закладу. Поліцейський уповноважений вилучити у особи зброю чи інші предмети, якими особа може завдати шкоди оточуючим чи собі, незалежно від того, чи заборонені вони в обігу. Поліцейському заборонено здійснювати обшук особи, щодо якої здійснюється поліцейське піклування.

Практика щодо поліцейського піклування психічнохворих осіб продовжує формуватися та потребує окремого науково-практичного вивчення. Адже, приведення діяльності Національної поліції до Європейських та світових стандартів – це позитивна зміна та вимога часу, у зв'язку з чим нинішня діяльність поліції, по своїй суті, спрямована на формування правоохоронного органу нового європейського зразка, але зміна назви органу чи форми правоохоронців це ще не все, потрібно зламати старі підходи та відношення до роботи міліції, які створювалися роками.

Зрозуміло, що немає такого закону, який задовольняв би всіх і як буде реалізовуватися та втілюватися у життя Закон України «Про національну поліцію» покаже час і об'єктивні фактори реалізації: належність кадрів та їх освіта; організація роботи; вивільнення старих кадрів, як таких, що втратили довіру через випадки корупції і порушення; дотримання принципів незалежності та законності поліцейськими при здійсненні своїх службових обов'язків, матеріально-технічне забезпечення, а також взаємовідносини з нами, простими громадянами.

Список бібліографічних посилань

1. Про Національну поліцію : закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 01.11.2017).
2. Захист осіб з психічними захворюваннями та поліпшення психіатричної допомоги : резолюція 46/119 Генеральної Асамблеї ООН від 18 лютого 1992 р. по доповіді Третього комітету (A/46/721) // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_905 (дата звернення: 01.11.2017).
3. Про практику застосування судами примусових заходів медичного характеру та примусового лікування : постанова Пленуму Верховного Суду України від 03.06.2005 № 7 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-05> (дата звернення: 01.11.2017).

Одержано 03.11.2017

УДК 159.922

Юрій Васильович АЛЕКСАНДРОВ,

кандидат психологічних наук, доцент,

доцент кафедри соціології та психології факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-5871-8344>

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ «ІДЕНТИЧНІСТЬ» І «ПРОФЕСІЙНА ІДЕНТИЧНІСТЬ»

Ідентичність – термін, що виражає ідею постійності, тотожності, спадкоємності індивіда і його самосвідомості. Ідентичність – широка наукова концепція, яка не так давно вивчається на пострадянському просторі. У психології поняття ідентичності практично не зустрічалося в наукових виданнях. Тільки в останні роки цьому питанню починають приділяти увагу науковці